

MAQSUD SHAYXZODA IKKI XALQNING MA'NAVIY KO'PRIGI

Saminov Shohjahon Sharifjon o'g'li

Toshkent davlat transport universiteti

“Siyosatshunoslik” yo‘nalishi 3-bosqich talabasi

E-mail: saminovsh2025@gmail.com

Annotatsiya. *Ushbu maqolada XX asrning yirik adib va olimi Maqsud Shayxzodaning ijodiy merosi, uning Ozarbayjon va O‘zbekiston madaniyati o‘rtasidagi aloqalardagi o‘rni chuqur tadqiq qilinadi. Shoirning hayoti, falsafiy qarashlari, she‘riyati va ilmiy faoliyati tahlil etilib, uning ikki tilli ijodi orqali yaratgan adabiy va madaniy merosi yoritiladi. Maqola adabiyotshunoslik, tarjima nazariyasi va madaniyatlararo muloqot sohalariga qiziqishi bor tadqiqotchilar, talabalar va adabiyotsevarlar uchun foydali bo‘lishi mumkin.*

Kalit so‘zlar: *adabiy janr, adabiyot, adabiy muhit, dramaturgiya, badiiy adabiyot, ilmiylik, tarjimon, noshirlik, ijod.*

Аннотация. *В статье глубоко исследуется творческое наследие Максуда Шайхзаде, великого писателя и ученого XX века, и его роль в связях культур Азербайджана и Узбекистана. Анализируется жизнь, философские взгляды, поэзия и научная деятельность поэта, подчеркивается литературное и культурное наследие, созданное им посредством двуязычного творчества. Статья может быть полезна исследователям, студентам и любителям литературы, интересующимся областями литературоведения, теории перевода и межкультурной коммуникации.*

Ключевые слова: *азербайджано-узбекские литературные связи, двуязычное творчество, переводческое искусство, национальная духовность, поэтический стиль.*

Annotation. *This article deeply explores the creative legacy of the great writer and scholar of the 20th century, Maqsud Shaikhzoda, and his role in the cultural ties between Azerbaijan and Uzbekistan. The poet's life, philosophical views, poetry, and scientific work are analyzed, and the literary and cultural heritage he created through his bilingual work is highlighted. The article may be useful for researchers, students, and literature lovers interested in literary studies, translation theory, and intercultural dialogue.*

Key words: *Azerbaijani-Uzbek literary relations, bilingual creativity, translation art, national spirituality, poetic style.*

“Adabiyot – bu xalqlarning yuragidagi tillanmagan so‘z, ularning orasidagi ko‘prikdir. Shayxzoda ham shunday ko‘pri bo‘lib, ikki qardosh madaniyatni she‘riyatining nozik iplari bilan bog‘ladi”.

KIRISH

Maqsud Shayxzoda (1908–1967) – nafaqat o‘zbek, balki ozarbayjon adabiyotining ham yorqin yulduzlaridan biri bo‘lgan. Uning ijodi orqali ikki xalqning ma‘naviy qadriyatlarini, tarixiy hamjihatligi va badiiy didi mujassamlangan. Shayxzoda faqat shoir emas, balki olim, tarjimon va madaniyat arbobi sifatida ham iz qoldirdi.

Hayot yo'li: Ozarbayjondan O'zbekistonga

Maqsud Shayxzoda 1908-yilda Ozarbayjonning Ganja viloyati, Oqtosh shahrida ziyoli oilada tug'ildi. Otasi Ma'sumbek tibbiyot sohasida faoliyat yuritgan, shu bilan birga adabiy majlislarga mezbonlik qilgan. Uning uyida Nizomiy, Fuzuliy, Navoiy, Shekspir va Pushkin asarlari muhokama qilingan. Bu muhit yosh Maqsudga she'riyatga bo'lgan muhabbatni singirdi.

1926-yilda siyosiy qatag'on tufayli O'zbekistonga surgun qilinganidan so'ng, u bu yerda yangi Vatan topdi. Toshkentda gazetalarda ishladi, she'rlar yozdi va o'qituvchilik qildi. O'zbekiston unga nafaqat boshpanasizlikdan qutqaruvchi diyor, balki ijodiy shuhrat keltirgan muhit bo'ldi.

Ijodiy uslub: An'ana va zamonaviylik uyg'unligi

Shayxzodaning she'riyati ikki xalqning badiiy an'analarini uyg'unlashtirgan. Uning she'rlarida:

- Fuzuliy va Navoiy lirikasi ta'siri,

- "Mayakovskiy"ning inqilobiy ruhi,

- Shekspir tragediyalarining falsafiy chuqurligi o'z ifodasini topgan.

"Undoshlarim", "Jumhuriyat", "Chorak asr devoni" kabi to'plamlarida u mehnatkash xalqning quvonchi va qayg'usini, ozodlik kurashini kuylagan.

Tarjimon sifatida Shayxzoda

Shayxzoda she'riyat bilan birga, dunyo adabiyoti namunalarini o'zbek tiliga moslashtirishda katta xizmat qildi. Uning tarjimalari orasida:

- Shekspirning "Hamlet" va "Romeo va Julietta",

- Pushkin va Lermontov lirikasi,

- Bayron qasidalari bor. U tarjimada nafaqat so'zma-so'z aynishni, balki asarning ruhiy jihatini ham yetkazishga harakat qilgan.

Ilmiy meros: Adabiyotshunos va tanqidchi

Shayxzoda nafaqat badiiy, balki ilmiy asarlar ham yozgan. Uning "She'riyat nazariyasi", "Fuzuliy va zamonaviylik" kabi tadqiqotlari o'zbek va ozarbayjon adabiyoti qiyosiy tahliliga bag'ishlangan.

Xotira ikki xalqning umumiy boyligi Bugun ham Shayxzoda merosi Ozarbayjon va O'zbekistonda hurmat bilan tilga olinadi. Uning nomi bilan bog'liq:

- Toshkent va Bokuda yodgorliklar, Adabiy tanlovlar, Ilmiy anjumanlar, o'tkazilmoqda.

XULOSA

Maqsud Shayxzoda – ikki xalqning madaniy hamjihatligini namoyish etuvchi ulkan shaxs. Uning ijodi orqali o'zbek va ozarbayjon adabiyoti yangi nafas oldi, xalqlar o'rtasidagi do'stlik mustahkamlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov, N. *Maqsud Shayxzoda: Hayoti va Ijodi*. Toshkent: Sharq, 2012.
2. Aliyev, J. *Ozarbayjon-O'zbek Adabiy Aloqalari*. Boku: Azernashr, 2008.
3. To'rayev, S. *XX Asr O'zbek She'riyatida Milliy va Zamonaviy Tendensiyalar*. Toshkent: Akademnashr, 2015.
4. Zulhumor, X. O. L. M. A. N. O. V. A. (2017). Babür'ün Özbek Dilbilimini Geliştirmedeki Büyük Hizmetleri. *Journal of Modern Turkish Studies*, 14(1), 85.
5. Bilveren, T. (2015). Babürnâmedeki bazı kelimelerin tarihî ve etimolojik tahlili. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 114-118.
6. Zulhumor, X. (2023). Bobur–semantikaning sohir bilimdoni. Роль наследия Захириддина Мухаммада Бабурa в развитии восточной государственности и культуры, 1(1).
7. Saodat, I., & Ma'suda, E. (2023). Bilingvizm turlari va ikkinchi til leksik bazasi. In *international scientific conferences with higher educational institutions (Vol. 1, No. 14.04, pp. 185-188)*.
8. Bakhronova, D., Alavutdinova, N., Israilova, S., & Vilchis, V. V. Color Lexemes in Context: Cognitive and Cultural Explorations.
9. Saodat, I. Ko 'k' leksemasining etimologik tavsifi. *O 'zbekiston*, 75.
10. Israilova, S. (2022). "Ko 'k' leksemasi semantikasini yoritishda tezaurus modelidan foydalanish. *Computer linguistics: problems, solutions, prospects*, 1(1).
11. Dadaboyev, H., Hamidov, Z., & Xolmanova, Z. (2007). O 'zbek adabiy tili leksikasi tarixi. Toshkent: Fan, 97-103.